

DARŽOVĖS / VEGETABLES

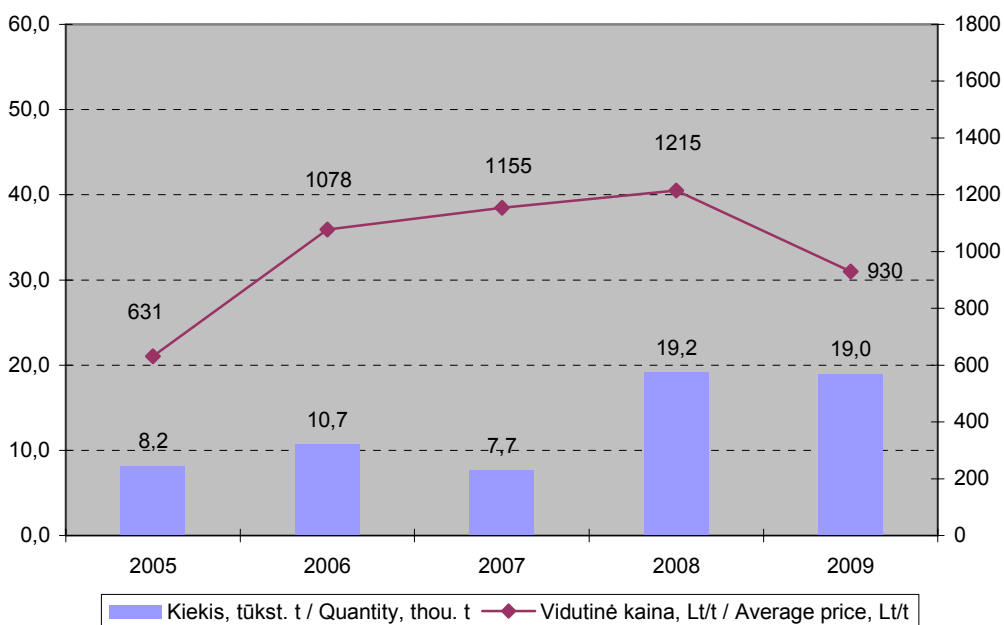
Ingrida LUKOŠIUTĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja,

ingrida@laei.lt

2009 metų I ketvirtį daržovių supirkta tiek, kiek ir prieš metus, tačiau kainų tendencijos skyrėsi: kopūstai ir svogūnai pigesni, o morkos ir burokėliai, agurkai, pomidorai brangesni. Kovą daržovės Lietuvos ūkiuose pigesnės nei kaimyninėse šalyse, išskyrus Lenkiją. 2009 metų I ketvirtį eksportas buvo 2,1 karto, importas – 1,8 karto mažesni nei prieš metus. Visų pagrindinių daržovių, išskyrus morkas ir burokėlius, importas viršijo eksportą. Labiausiai daržovių importo sumažėjimą lėmė jo mažėjimas (2,6 karto) iš Lenkijos. 2009 metų I ketvirtį daugelio gaminių iš daržovių gamyba sumažėjusi, didėjo tik šaldytų daržovių gamyba.

Vidaus ir užsienio rinka. 2009 metų sausio–balandžio mėnesiais supirkta beveik tiek pat daržovių, kaip ir 2008-ųjų, tačiau 2,3 karto daugiau nei 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Supirkimo kaina per metus sumažėjo 23 proc. (1 pav.).

1 pav. Daržovių supirkimas 2005–2009 metų sausio–balandžio mėnesiais

Figure 1. Purchase of vegetables in January–April 2005–2009

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

2009 metų I ketvirtį mažėjo ir importas, ir eksportas: eksportas – 2,1 karto, importas – 1,8 karto (1 lentelė). Daržovių įvežta 4 tūkst. t daugiau nei išvežta, užsienio prekybos balansas neigiamas – 10,6 mln. Lt. Pomidorų importui sumažėjus 8 proc., eksportas 18 proc. mažesnis, agurkų importui sumažėjus 15 proc., eksportas 50 proc. mažesnis, svogūnų importas – 12 proc., o eksportas – 36 proc. mažesnis. Visų pagrindinių daržovių, išskyrus morkas ir burokėlius, užsienio prekybos balansai neigiami.

1 lentelė / Table 1

Daržovių eksportas ir importas 2008 ir 2009 metų I ketvirtį, tūkst. t
Exports and imports of vegetables in the 1st quarter of 2008 and 2009, thou. t

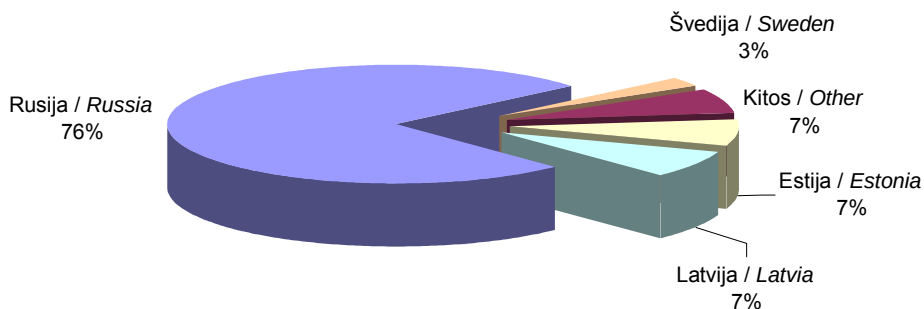
Produkcija / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2008	2009	2008	2009
Daržovės / Vegetables	69,4	33,7	68,7	37,7
iš jų: / of which:				
pomidorai / tomatoes	4,9	4,0	7,8	7,2
agurkai / cucumbers	1,5	0,7	3,2	2,8
svogūnai / onions	3,0	1,9	5,1	4,5
morkos, burokėliai carrots, beetroots	6,0	2,8	4,7	2,6
kopūstai / cabbages	39,2	7,0	33,4	7,2

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

2009 metų I ketvirtį, kaip ir 2008-aisiais, daugiausia daržovių eksportuota į Rusiją – 25,7 tūkst. t (2 pav.) (23 proc. kopūstų, 13 proc. pomidorų, 9 proc. morkų, burokėlių) – 2,6 karto mažiau nei 2008-aisiais tuo pačiu laikotarpiu. Rusija kiekvienų metų pradžioje paprastai sumažindavo importo muitus, kad šalies saugyklos apsirūpintų daržovėmis iki naujojo derliaus, tačiau šiemet to nedarė. Į Latviją eksportuota 2,5 tūkst. t (30 proc. svogūnų ir česnakų, 14 proc. morkų ir burokėlių, 11 proc. kopūstų, 10 proc. pomidorų).

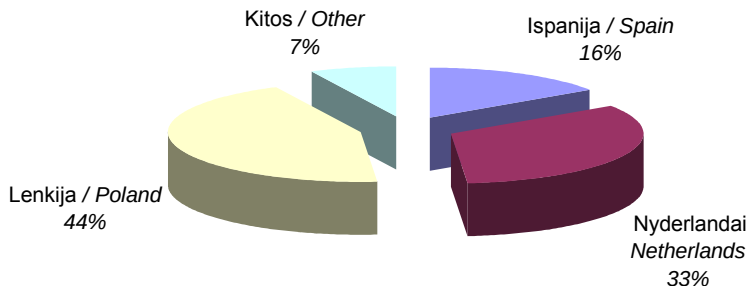
Daugiausia daržovių importuota iš Lenkijos (3 pav.) – 16,6 tūkst. t (30 proc. gūžinių kopūstų, 12 proc. svogūnų). Per metus importas iš Lenkijos sumažėjo 2,6 karto. Iš Nyderlandų įvežta 12,5 tūkst. t (21 proc. pomidorų, 19 proc. svogūnų, 13 proc. kopūstų, 12 proc. morkų ir burokėlių). Iš Ispanijos importuota 5,9 tūkst. t (61 proc. pomidorų, 23 proc. agurkų).

Morkos, burokėliai. 2009 metų sausio–balandžio mėnesiais morkos buvo superkamos 28 proc. brangiau nei prieš metus. Mažmeninės prekybos centruose 2008 metais morkos buvo brangiausios per pastaruosius ketverius metus, o 2009-ųjų sausio–balandžio mėnesiais tendencija ta pati – jos 14 proc. brangesnės negu 2008-ųjų pradžioje (4 pav.) ir brangiausios per pastaruosius penkerius metus. Esant ribotai morkų pasiūlai ir baigiantis jų atsargoms, balandį, palyginti su kovu, morkos vidutiniškai pabrango 15 proc. Plautų morkų pasiūla baigėsi balandį, kadangi plovimui tinka tik ypač geros kokybės morkos. Trūkstant saugyklų su šaldymo kameromis, augintojai negali užtikrinti morkų tiekimo į rinką iki naujojo derliaus.

2 pav. Daržovių eksportas 2009 metų I ketvirtį
Figure 2. Export of vegetables in the 1st quarter of 2009

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

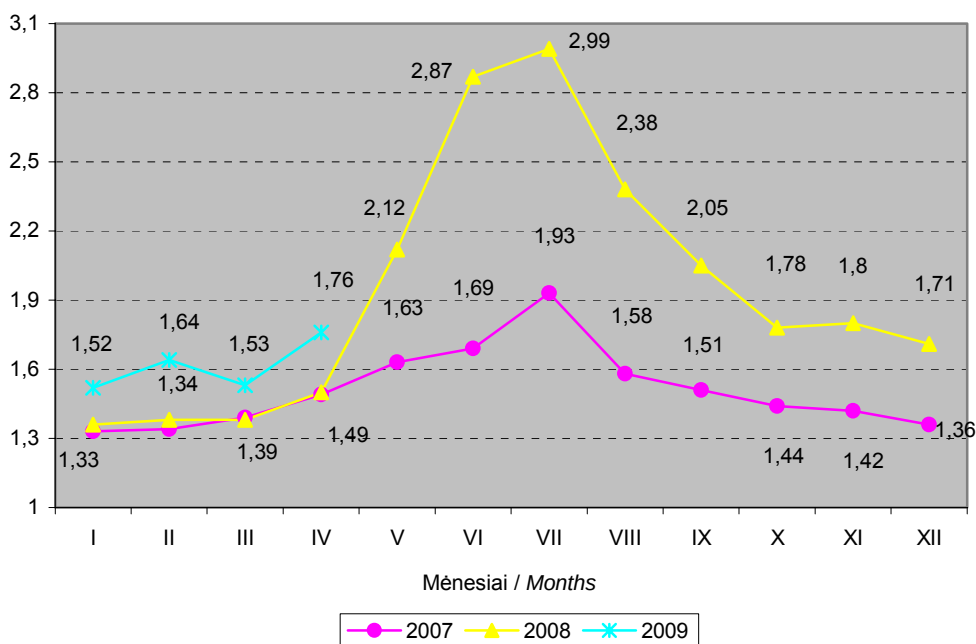

3 pav. Daržovių importas 2009 metų I ketvirtį
Figure 3. Import of vegetables in the 1st quarter of 2009

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Turguose 2009 metų sausį–balandį morkų kainos buvo 13,5 proc. didesnės nei prieš metus, o parduotuvėse apie 12,6 proc. didesnės nei turguose.

ŽŪMPRIŠ duomenimis, Lietuvoje 2009 metų kovo mėnesį prekiniuose ūkiuose morkos buvo vienos pigesnių, nors per metus ir pabrango. Tik 7 proc. jos brangesnės nei Lenkijoje ir tokios pat kaip Latvijoje, bet 14 proc. pigesnės nei Estijoje, 42 proc. – nei Vokietijoje (2 lentelė).

4 pav. Vidutinės morkų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg
Figure 4. Average retail price of carrots in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

Šaltinis: Vartotojų ir gamintojų kainų indeksai. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

2009 metų kovo mėnesį Vilniuje morkos 29 proc. brangesnės nei prieš metus, daugiau kaip 20 proc. brangesnės nei Taline ir Varšuvoje, 49 proc. pigesnės nei Berlyne, 22 proc. – nei Rygoje, 19 proc. – nei Bratislavoje (3 lentelė).

Burokėlių supirkimo kaina 2009 metų sausio–balandžio mėnesiais buvo 10 proc. didesnė nei prieš metus ir didžiausia per pastaruosius trejus. Burokėlių kaina 2009 metų pradžioje kito nežymiai, ir nors burokėlių saugyklose kokybė išliko gera, dėl pakankamos pasiūlos jų kaina balandį šiek tiek sumažėjo. 2009 metų pradžioje šių daržovių mažmeninė kaina buvo 20 proc. didesnė nei 2008-ųjų pradžioje (5 pav.) ir didžiausia per pastaruosius penkerius metus.

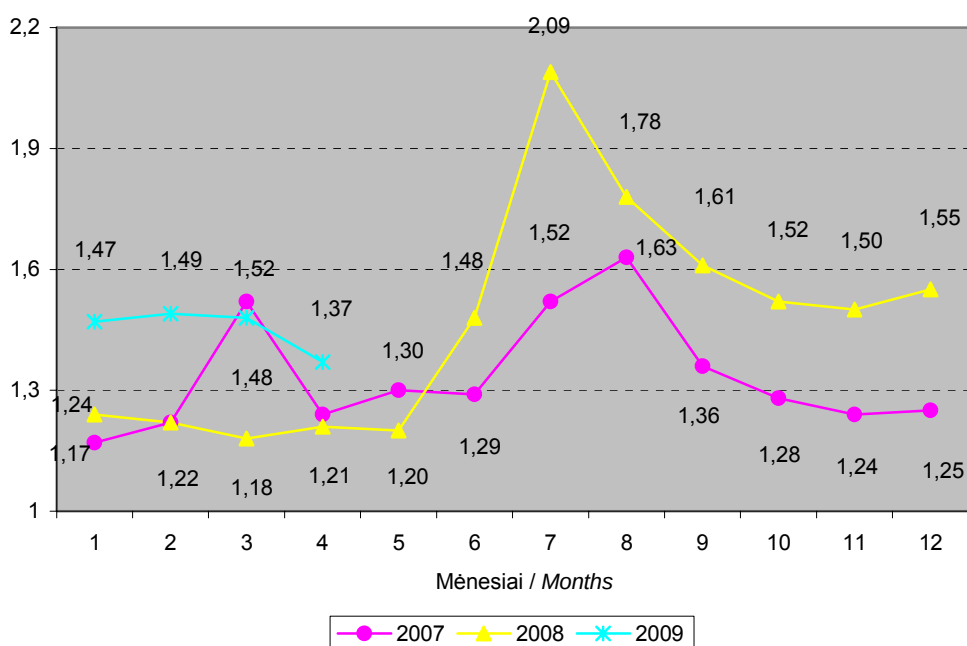
2009 metų sausį–balandį burokėlių kainų skirtumas parduotuvėse ir turguose buvo 10 proc. Jos turguose 20 proc. didesnės nei prieš metus.

2009 metų kovo mėnesį Lietuvos prekiniuose ūkiuose burokėliai buvo nebrangūs, palyginti su kaimyninėmis šalimis: Vokietijoje – net 3,2 karto, Estijoje – 2 kartus brangesni, o Latvijoje – 3,6 proc., Lenkijoje – 26,6 proc. pigesni (2 lentelė).

Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2009 ir 2008 metų kovo mėnesį, Lt/kg
*Average farm prices of vegetables in Lithuania and selected foreign countries
in March 2009 and 2008, Lt/kg*

Metai / Year	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic
Morkos / Carrots							
2009	0,90	0,90	1,05	0,84	0,93	1,55	0,98
2008	0,66	0,72	0,89	0,75	1,25	0,94	0,86
2009, palyginti su compared to 2008, %	136	125	118	112	74	165	114
Burokėliai / Beetroots							
2009	0,57	0,55	1,13	0,45	0,88	1,80	-
2008	0,53	0,52	0,71	0,50	1,19	1,70	-
2009, palyginti su compared to 2008, %	108	106	159	90	74	106	-
Kopūstai / Cabbages							
2009	0,32	0,66	0,74	0,21	0,61	0,58	0,29
2008	0,73	0,67	0,90	0,67	1,25	0,89	0,75
2009, palyginti su compared to 2008, %	44	99	82	31	49	65	39
Svogūnai / Onions							
2009	0,58	0,61	-	0,43	0,78	0,34	0,49
2008	0,70	1,23	-	0,62	1,35	0,55	0,81
2009, palyginti su compared to 2008, %	83	50	-	69	58	62	60

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

5 pav. Vidutinės burokėlių kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg

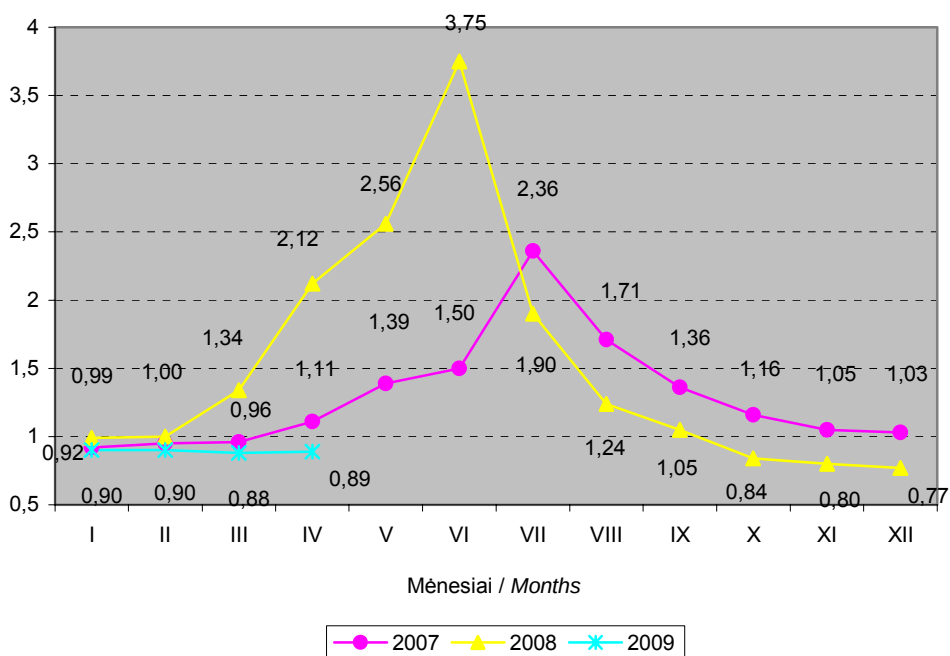
Figure 5. Average retail price of beetroot in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

2009 metų I ketvirtį, palyginti su 2008-ųjų I ketvirčiu, morkų ir burokėlių importas sumažėjo 1,9 karto, eksportas šiek tiek daugiau. Įsivežta 14,5 proc. (355,8 t) daugiau negu išvežta, užsienio prekybos balansas (vertine išraiška) neigiamas. Labiausiai sumažėjo importas iš Lenkijos – 3,2 karto (įsivežta 1,8 tūkst. t mažiau), kurioje geros kokybės morkų pasiūla šiame metais mažesnė, ir nors ji yra daugiausia morkų užauginanti ES šalis, eksportuoja nedidelę derliaus dalį. Iš Nyderlandų, daugiausia ES eksportuojančių morkų, importui tiek daug nesumažėjus (tik 15 proc.), 2009-ųjų I ketvirtį jis sudarė 61 proc., o iš Lenkijos – 33 proc. Į pagrindinę rinką, Rusiją, eksportas sumažėjo 2,5 karto (išvežta 3,4 tūkst. t mažiau).

Baltagūžiai kopūstai. 2009 metų pradžioje, kaip įprasta, saugyklose laikomų kopūstų kokybė prastėjo, o 2008-ųjų gausaus derliaus pasiūla dar buvo didelė, todėl mažėjo kaina, ir sausį–balandį kopūstai buvo pigiausi per pastaruosius ketverius, o kovą–balandį – per penkerius metus.

Mažmeninė kopūstų kaina sausį–vasarį buvo apie 10 proc., o kovą–balandį – jau apie 49 proc. mažesnė nei prieš metus (6 pav.). Kainų skirtumas parduotuvėse ir turguose – tik 4,7 proc. Pastaruosiuose jie kainavo apie 20,6 proc. mažiau nei 2008-ųjų tuo pačiu laikotarpiu.

6 pav. Vidutinės kopūstų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg

Figure 6. Average retail price of cabbage in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

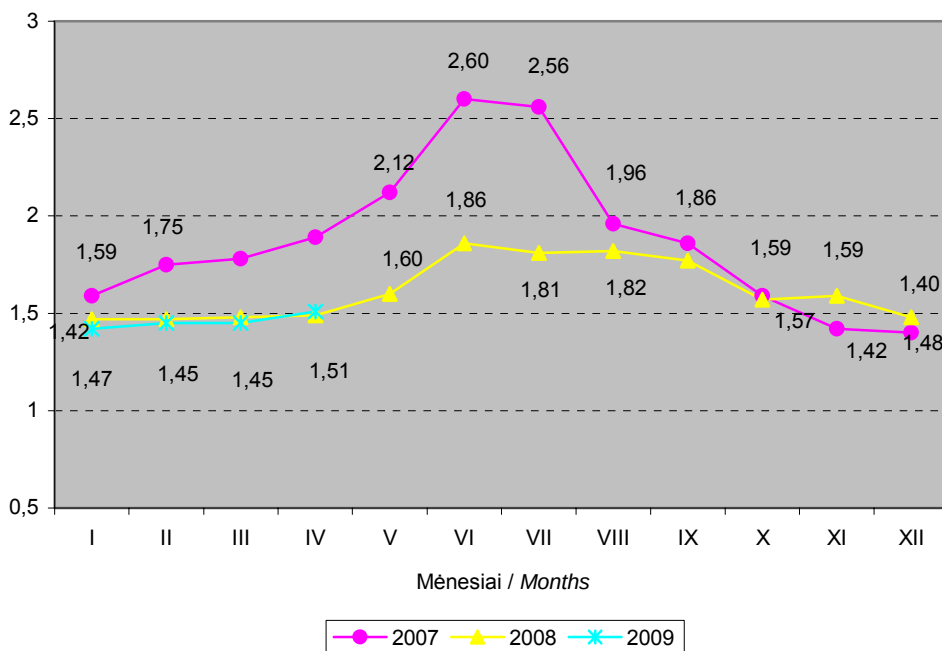
Šaltiniai: Informacija apie vartojimo prekių ir paslaugų pokyčius. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio rūmų duomenys.

Nors kopūstai pigo visose kaimyninėse šalyse, lietuviškų kopūstų kaina 2009 metų kovo mėnesį buvo viena mažiausių (2 lentelė) – 45 proc. mažesnė nei vokiškų, 48 proc. – nei rusiškų ir 52 proc. – nei latviškų. Tačiau jie, sumažėjus eksportui į Rusiją, 1,5 karto brangesni už šiemet ypač pigius (69 proc. pigesnius nei pernai) lenkiškus kopūstus.

2009 metų I ketvirtį kopūstai Vilniuje buvo parduodami 31 proc. pigiau nei prieš metus ir buvo vieni pigiausių, palyginti su kainomis kitų šalių sostinėse, bet 30 proc. brangesni nei Lenkijoje (3 lentelė).

Dėl 6 kartus mažesnio importo iš Lenkijos ir 6,5 karto sumažėjusio eksporto į Rusiją 2009 metų I ketvirtį kopūstų importas buvo mažesnis 4,6 karto, o eksportas – net 5,6 karto, palyginti su 2008-ųjų I ketvirčiu. Eksportuota 32,2 tūkst. t mažiau kopūstų. Jų išvežta šiek tiek (148 t) daugiau nei išvežta, užsienio prekybos balansas neigiamas – 650 tūkst. Lt, o vidutinė eksportuotų kopūstų kaina tik 3 proc. mažesnė nei importuotų (1,64 Lt/kg). 70 proc. kopūstų išvežta iš Lenkijos (po 1,04 Lt/kg). Pagrindinei lietuviškų kopūstų užsienio rinkai – Rusijai teko 85 proc. kopūstų eksporto.

Svogūnai. 2009 metų sausį–balandį svogūnų supirkimo kaina buvo 14 proc. mažesnė nei prieš metus ir mažiausia per pastaruosius trejus metus. Lietuvos parduotuvėse svogūnai 2009 metų pradžioje vos 1,4 proc. pigesni nei 2008-ųjų pradžioje (7 pav.), o turguose apie 1,3 proc. brangesni. Jų kaina turguose sausį–vasarį buvo 6,9 proc. didesnė, o vėlesniais mėnesiais, baigiantis svogūnų at-sargoms, jie pigo, ir kainų skirtumas dar sumažėjo.

7 pav. Vidutinės svogūnų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg

Figure 7. Average retail price of onions in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

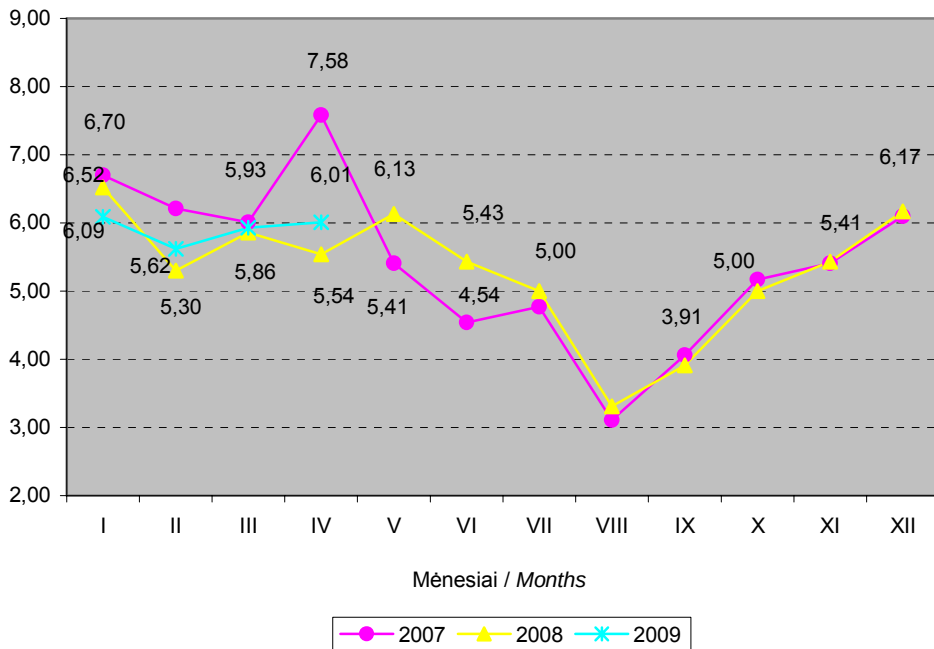
Šaltiniai: Informacija apie vartojimo prekių ir paslaugų pokyčius. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio rūmų duomenys.

Visose kaimyninėse šalyse svogūnai pigesni negu pernai. ŽŪMPRIS duomenimis, Lietuvoje 2009 metų kovo mėnesį svogūnai buvo 4,9 proc. pigesni nei Latvijoje, 25,6 proc. – nei Rusijoje, tačiau 1,3 karto brangesni nei Lenkijoje, 1,7 karto – nei Vokietijoje (2 lentelė). Mažmeninė svogūnų kaina Vilniuje kovą nepasikeitė, palyginti su 2008-ųjų kovu. Nors buvo 47 proc. brangesni nei Taline, jie vieni pigesnių, palyginti su kitų šalių sostinėmis (3 lentelė).

Svogūnų ir česnakų eksportas mažesnis nei prieš metus 36 proc., o importas – 12 proc. Užsienio prekybos balansas išliko neigiamas. Per 2009 metų I ketvirtį jų išvežta 2,4 karto (2,6 tūkst. t) daugiau nei išvežta. 53 proc. svogūnų ir česnakų importuota iš Nyderlandų (importas iš jos per metus nesumažėjo), 44 proc. – iš Lenkijos (importuota 24 proc. mažiau). 40 proc. eksporto teko Rusijai, į

kurią išvežta 2,6 karto mažiau, 39 proc. – Latvijai, į kurią eksportuota 264 t daugiau nei prieš metus. Eksportas į Estiją sudarė 21 proc., eksportuota tiek pat, kaip ir prieš metus.

Pomidorai. 2009 metų sausio–balandžio mėnesiais pomidorai mažmeninės prekybos centruose buvo apie 1,7 proc. brangesni nei prieš metus (8 pav.). Jų kaina turguose beveik nepakito, bet buvo apie 20 proc. mažesnė negu parduotuvėse.

8 pav. Vidutinės pomidorų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg

Figure 8. Average retail price of tomatoes in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

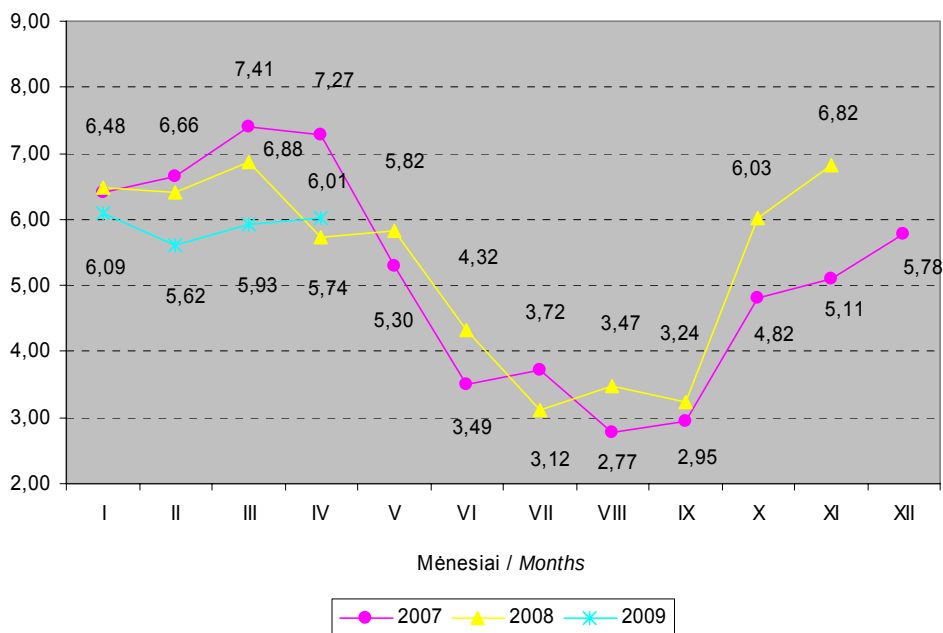
Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Didžiąją Lietuvos rinkos dalį užima importuoti pomidorai. 2008 metais jų įsivežta 1,8 karto, arba 3,2 tūkst. t, daugiau nei išvežta. Nors 49 proc. pomidorų importuota iš Ispanijos ir per metus importas iš šios šalies sumažėjo 37 proc., visas importas tesumažėjo 8 proc. 36 proc. pomidorų įsivežta iš Nyderlandų. Pigiausi – ispaniški pomidorai (po 3,26 Lt/kg). 81 proc. eksporto teko Rusijai.

Agurkai. 2009 metų sausio–balandžio mėnesiais agurkų mažmeninė kaina buvo apie 13 proc. didesnė nei 2008-ųjų atitinkamu laikotarpiu (9 pav.). Tačiau atšilus orams ir padidėjus pasiūlai, mažės šiltnamiuose auginamų agurkų kainos. Agurkai turguose buvo apie 10,7 proc. pigesni nei parduotuvėse.

2009 metų I ketvirtį agurkų eksportas 2 kartus (eksportas į pagrindinę rinką – Rusiją sumažėjo 2,5 karto), importas – 15 proc. (iš Nyderlandų – 1,7 karto, arba 600 t) mažesnis nei 2008-ųjų I ket-

virtį. Agurkų įsivežta 3,9 karto, arba 2,1 tūkst. t, daugiau nei išvežta. Daugiausia šių daržovių importuota iš Ispanijos (48 proc., po 5,33 Lt/kg), Nyderlandų (32 proc., po 4,66 Lt/kg). 61 proc. išvežta į Rusiją (po 6,43 Lt/kg), 26 proc. – į Estiją (po 5,66 Lt/kg), 11 proc. – į Latviją (po 5,54 Lt/kg).

9 pav. Vidutinės agurkų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg

Figure 9. Average retail price of cucumbers in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

3 lentelė / Table 3

Morkų, kopūstų ir svogūnų mažmeninės kainos kai kurių ES valstybių sostinėse
2009 metų kovo mėnesį, Lt/kg
Retail prices of carrots, cabbages and onions in the capital cities of selected EU countries
in March 2009, Lt/kg

Daržovės Vegetables	Vilnius	Talinas	Ryga	Varšuva	Praha	Bratislava	Helsinkis	Budapeštas	Berlynas	Amsterdamas	Stokholmas
Morkos / Carrots	1,99	1,54	2,55	1,64	2,15	2,47	4,13	1,99	3,88	3,76	1,80
Kopūstai Cabbages	0,79	0,72	1,28	0,61	0,97	0,95	3,30	1,09	2,61	5,59	1,80
Svogūnai / Onions	1,29	0,88	2,55	1,19	1,07	1,35	3,86	1,58	3,07	2,50	1,80

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Daržovių produktai. 2009 metų I ketvirtį pastebimas daugelio daržovių produktų gamybos mažėjimas. 2006–2009 metais didėjo tik šaldytų daržovių gamyba. Tačiau palyginti su 2006-ųjų I ketvirčiu, džiovintų svogūnų gamyba 3,2 karto, raugintų kopūstų – 2,2 karto didesnė, nors per metus gamyba sumažėjo. Labiausiai sumažėjo nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų gamyba – net 69 proc. Pomidorų kečupo gamyba sumažėjo 2008 metais ir 2009-aisiais ji nedidėjo. Pomidorų sulčių pagaminta mažiausiai per 2006–2009 metus (4 lentelė).

4 lentelė / Table 4

Daržovių produktų gamyba 2006–2009 metų I ketvirtį
Production of vegetable products in the 1st quarter of 2006–2009

Produktai / Products	2006	2007	2008	2009	2009, palyginti su 2006, %
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	1546,4	1256,2	1388,2	1109,4	72
Pomidorų kečupas ir kiti pomidorų padažai, tūkst. t <i>Tomato ketchup and other tomato sauces, thou. t</i>	3673,4	3268,8	2553,9	2557,7	70
Nekoncentruotos pomidorų tyrės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	11,4	13,6	14,8	3,5	31
Rauginti kopūstai, t / <i>Cabbages preserved, t</i>	175,2	472,2	650,4	400,6	229
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t <i>Vegetables and mixtures, frozen, t</i>	132,3	119,0	155,0	176,7	134
Džiovinti svogūnai, t / <i>Dried onions, t</i>	29,7	29,5	118,4	95,8	323

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų bei užšaldytų daržovių kainos 2006–2009 metais išaugo 1,5 karto, o pomidorų kečupas ir kiti padažai pabrango dar daugiau – 1,6 karto. Raugintų kopūstų kainos per 2006–2009 metus sumažėjo 21 proc., pomidorų sulčių pakito nežymiai.

Daržovių produktų gamyba orientuota į vidaus rinką, per 2009 metų I ketvirtį Lietuvoje parduota 92 proc. pomidorų sulčių, 83 proc. pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų, 94 proc. raugintų kopūstų. Užšaldytų daržovių ir jų mišinių vidaus rinkoje parduota 46 proc., džiovintų svogūnų – 43 proc., o nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų – visas kiekis.